

філософські, екологічні, психологічні та інші дослідження, пов'язані з необхідністю розуміння взаємодії людини зі світом природи. Це призвело до постановки проблеми (з різними варіантами її вирішення) формування екологічної свідомості.

Екологічна свідомість у найширшому сенсі цього слова представляє сферу суспільної та індивідуальної свідомості, пов'язану з відображенням природи як частини буття [2].

Формування специфічного сприйняття світу природи та своєрідного ставлення до цього світу сприяє з часом (це характерно як для суспільства в цілому, так і для окремого індивіда) розвитку екологічної свідомості. У свою чергу, сформована екологічна свідомість істотно впливає як на своєрідність сприйняття природних об'єктів і явищ, так і на специфіку ставлення до них. Лише 30-40 років тому дослідники звернули увагу на необхідність виділення поняття екологічної свідомості та виявлення його структури. Спочатку поняття екологічної свідомості замінювалося на такі поняття, як «екологічне мислення», «екологічна мудрість», «природоохоронне мислення». Але досить швидко ці поняття були інтегровані в визначення «екологічна свідомість» [3].

Наше століття справедливо називають часом дії людських якостей. Перед глобальними викликами сучасності, в умовах жорстких ресурсних, екологічних та демографічних обмежень все більшого значення набувають людські здібності та якості. Це означає, що нове століття за змістом буде добою освіти, оскільки остання покликана забезпечити відтворення людини як соціальної істоти, духовної, мислячої та відповідальної особи [1].

Екологічна культура дедалі активніше змінює осі цивілізованого розвитку людства, що виявляється в динаміці та темпах соціокультурних трансформацій останніх десятиліть. Вона стає стрижневим, обов'язковим компонентом будь-якої освітньої системи, метою та змістом навчання, виховання та розвитку. «Якщо ми хочемо змінити світ – спочатку доведеться змінити людину, систему її якостей та цінностей», зазначав А. Печчеї. Створити образ світу, визначити своє місце, призначене у світі, це означає сформувати цілісний світогляд та екологічну культуру особистості та суспільства.

Сучасна екологічна криза викликана духовно-моральними проблемами людини, які зачіпають систему цінностей, ціннісних орієнтацій, свідомість, світогляд. Вирішення даної проблеми в суспільстві передбачає зміну економічної (зростання доходів та рівня забезпеченості населення) та соціально-політичної ситуації (підвищення екологічної культури та громадянської свідомості).

Список використаних джерел

1. Крисаченко В. С. Екологічна культура: теорія і практика: Навч. посібник. Київ : Заповіт, 1996. 352 с.
2. Варго О. М. Екологічна свідомість як умова становлення екологічного суспільства // Автореф. дис... канд. філософ. наук: 09.00.03 / О. М. Варго; Харк. ун-т Повітр. Сил ім. І. Кожедуба. Харків, 2006. 17 с.
3. Курняк Л. Д. Екологічна культура: поняття і реальність / Л. Д. Курняк // Вища освіта України. 2006. №3. С. 32-37.

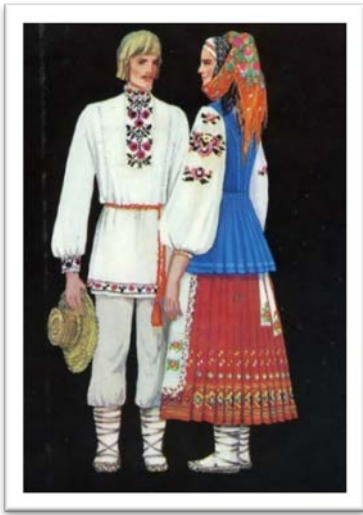
Глоба А. О., здобувачка вищої освіти 2 курсу, група ФАМ-201

Науковий керівник – **Колєватов О. О.**, к.і.н., доцент

Національний університет «Чернігівська політехніка» (м. Чернігів, Україна)

УКРАЇНСЬКИЙ ЖІНОЧИЙ ОДЯГ XVIII СТОЛІТТЯ

В українському народному костюмі втілилася історична доля народу, його культура і традиції. Національний одяг зберігає в собі особливості різних культурних епох, тому він є одним з найважливіших історичних джерел вивчення культурних особливостей українського народу.

Археологічні розкопки свідчать, що український народний костюм з'явився ще в часи Київської Русі. Вже тоді чітко виявлялися регіональні відмінності в одязі. Це, перш за все стосувалося прикрас і орнаментів на сорочках.

Український жіночий костюм має безліч варіантів залежно від регіональних особливостей. Вони проявилися в крої, вишивці, декорі, колірних особливостях і прикрасах. Класичним жіночим традиційним костюмом вважається одяг Середньої Наддніпрянщини. Водночас, архаїчні елементи найбільш збережені в костюмах Полісся. Жіночий одяг південних областей втілює в собі традиційні особливості різних регіонів. Що стосується жіночого одягу на Поділлі, то в ньому чітко простежується вплив молдавських традицій. Північно-західні регіони почерпнули багато елементів від національного польського костюму [1].

Однак, незважаючи на незначні запозичення елементів одягу від інших слов'янських народностей, в цілому жіночий традиційний костюм характеризується виразною етнічністю і оригінальними елементами, які не можна зустріти ні в одному іншому національному костюмі.

Основою костюма є жіноча вишиванка, яка була трохи довша, ніж чоловіча і складалася з двох частин. Нижня частина шилася з більш щільної і грубої тканини. Поверх сорочки одягали запуску або плахту. Плахта являла собою полотно до 4 метрів у довжину, яке пряли з фарбованої вовни. Його розрізали на три рівні частини, а потім дві частини пришивали до третьої таким чином, щоб середина нижньої знаходилася навпроти розрізу бічних частин. Плахту обмотували навколо талії, прив'язуючи зверху поясом. Вишивка на плахті була досить стриманою і невибагливою. Поверх плахти спереду одягали запуску, певну подоби сучасного фартуха [1].

Велике значення в українському жіночому костюмі відводилося прикрасам. Так, поверх вишиванки одягали намисто або буси. Кількість і розмір намистин безпосередньо говорили про фінансове становище родини.

Святковий жіночий костюм відрізнявся від повсякденного якістю тканини, розмаїттям кольорів і візерунків. У святкові дні дівчата одягали на голову вінок, а на шию якомога більше різнокольорових прикрас.

На Чернігівщині нарядні жіночі вишиванки мали широкі рукави, зібрані знизу в тонку манжету. Вишивці цього регіону властива червоно-чорна колірна гама. Безрукавка-корсетка мала відносно складний крій з підрізами і фалдами. Спідниця «андарак» шилася в складку з вовняного полотна, найчастіше червоного кольору. По низу спідниці проходив тканий різнокольоровий візерунок. Спереду андарак прикривався білим вишитим фартухом. Волосся заміжніх жінок ховалися в очіпок, поверх якого пов'язували одну або дві яскраві кольорові хустки. На ноги одягали плетені личаки поверх світлих онучею [2].

Особливо яскравим і колоритним був святковий одяг селянських дівчат. Низ сорочки мав виткану лиштву, яку завжди було видно з-під вовняної ткані в клітку плахти. Поверх плахти носили шовкову запуску. Одяг доповнювався вінком живих квітів та намистом з коралів і дукачі. Одяг же міських жителів різнився не кроєм вбрання, а тканинами, з яких воно виготовлялося. Про своєрідність і різноманіття міщанського одягу можна судити за термінологією: жупан, капота, кунтуш, чемерка, делія, бекеша, опанча. Жупани шилися з

сукна, кроїлися до талії і маля ззаду фалди, комір – відкладний або стоячий, на рукавах вилоги, підбиті червоним сукном або узорчатою тканиною. На грудях, рукавах і вздовж швів жупани прикрашувалися шовковою тасьмою або шнурками [3].

Зимові форми одягу – хутро, делія, шуба, бекеша – здебільшого підбивалися хутром. Хутро шилося з вузькою талією і відкладним коміром. Поверх нього носили наопашки делію з довгими рукавами. Серед подільських міщан була поширена бекеша, покрита сукном, із смушковим коміром. Побутували також кожухи з сірими або чорними смушковими комірами [3].

Своєрідністю одягу українських міщанок було те, що сорочка, як і у селянок, шилася з доморобного полотна з підточкою у долішній частині, але рукава її ніколи не вишивалися. Дівочі сорочки на зап'ясті прикрашалися узорним морщенням (брижами). Поясним одягом була довга, до самих п'ят спідниця з фалдами і прорізом на боці. Міщанки центральних областей України, як і багаті селянки, носили спідниці із шнурівкою, що прикривалися спереду вузькою (в порівнянні з селянською) запаскою фартухом. Верхнім одягом служив різноколірний суконний або китайковий каптан, часто облямований парчею. На намітку накладали смушкову шапочку («кораблик»). Крім того, заміжні міщанки вживали шапочки різної форми, облямовані соболями. З прикрас носили намисто [3].

В XVIII ст. з'явилися сукні з глибоким вирізом на грудях, який відкривав батистову сорочку з шовковими прошвами, розшиту перлами і золотом. Поверх неї носили намисто з великих перлин і золотий хрестик на ланцюжку. Нижче грудей спускався довгий золотий ланцюг, прикрашений великими рубінами. Верхній одяг мав вигляд кунтуша своєрідного крою, з короткими рукавами. Голову покривав мережаний очіпок і берет з золотою запоною, прикрашеною дорогоцінним камінням. Сорочка вже мала прямий розріз наперед і зав'язувалася стрічками. Відкриті рукава прикрашалися вгорі вузькою вишивкою. Вовняна клітчаста плахта, легко зібрана в поясі а низом розширена, надавала силуету дзвоноподібної форми. Перед плахти прикривався запаскою-фартухом. На голові жінка носила характерну для Чернігівщини намітку-серпанок, прикрашену на кінцях стрічковим вишиттям. Взуттям служили чоботи на низькому каблучі з підківками [4].

До нашого часу зберіглося дуже багато творів, де висвітлюють український жіночий одяг, наприклад, вірш Дмитра Павличка «Два кольори» та однойменна пісня, музику до якої писав Олександр Білаш є чи не найбільш відомою в Україні піснею, також пісня Наталії Май «Мамина сорочка», пісня Олега Винника «Вишиванка». У повісті Нечуя-Левицького «Кайдашева сім'я» та соціально-побутовій драмі Івана Котляревського «Наталка Полтавка» добре прослідковується жіноче вбрання. В «Енеїді», даючи широку панораму життя України XVIII ст., І. Котляревський так описує одяг Дідони, а насправді одяг української старосвітської поміщиці: взяла кораблик бархатовий, спідницю і корсет шовковий і начепила ланцюжок; червоні чоботи обула, та й запаски не забула, а в руки з вибійки платок [4].

Отже, український жіночий одяг XVIII ст. був надзвичайно красивий та мав свої регіональні особливості, починаючи від кроїв закінчуючи прикрасами. В основі вбрання була вишиванка, плахта, пояс, запаска, прикраси. В цілому жіночий традиційний костюм характеризується виразною етнічністю і оригінальними елементами, які не можна зустріти ні в одному іншому національному костюмі. Він часто використовувався в різних відомих творах Нечуя-Левицького, Івана Котляревського, Дмитра Павличка, а також використовується в театрі.

Список використаних джерел

1. Український національний одяг. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://etno-vyshyvanka.kiev.ua/uk/Ukrajinskij_natsionalnij_odjag.bXxHs/
2. Регіональні відмінності в загальному національному стилі українського одягу. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://etnoxata.com.ua/statti/traditsiji/regionalni-vidminnosti-v-zagalnomu-natsionalnomu-stili-ukrajinskogo-odjagu/>

3. Український одяг XIV – XVIII ст. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://vishivochka.at.ua/news/ukrajinskij_odjag_xivxviii_st/2009-12-02-34

4. Український одяг XVI – XVIII ст. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://ukr.sovfarfor.com/dekorativno-prikladne-mistectvo/odjag/271-ukranskij-odjag-xiv-xviii-st.html>

Голівець К. В., здобувачка вищої освіти 2 курсу, група Е-201
Науковий керівник **Колєватов О. О.**, к.і.н., доцент
Національний університет «Чернігівська політехніка» (м. Чернігів, Україна)

ВАПЛІТЕ

Вільна академія пролетарської літератури (ВАПЛІТЕ) – літературне об'єднання, засноване в Харкові, яке проіснувало з 1926 по 1928 роки та посіло значне місце в рамках українського літературного процесу в Радянській Україні. Її вважають центром Українського відродження 20-х років ХХ ст.

Еволюція літературного життя розвивалася вельми стрімко – від поезії та малих епічних форм до романів, новоякісної драми тощо. Пробуджені національною революцією та перспективою нового відродження, письменники намагалися реалізувати свій творчий потенціал у щойно відкритому для них літературному просторі, незважаючи на руйнівне тиснення комуністичної диктатури. [1; с. 257]

Організація стояла на засадах творення нової української літератури шляхом засвоєння найкращих здобутків західноєвропейської культури. Приймаючи офіційні вимоги комуністичної партії, в питаннях літературної політики ВАПЛІТЕ займало незалежну позицію і стояло на засадах творення нової української літератури кваліфікованими митцями, що ставили перед собою вимогу вдосконалення, засвоєння найкращих здобутків західноєвропейської культури [2].

Погляди «ваплітян» в основному зводилися до протиставлення російської і української культур, до орієнтації на «психологічну Європу», до проповіді формалізму й «активного романтизму». Хвильовий та його прибічники виступали проти політики Комуністичної партії, намагаючись відірвати Радянську Україну від Радянської Росії.

Вільна академія пролетарської літератури була створена за ініціативою М. Хвильового як альтернатива масовим і надто підпорядкованим офіціозу організаціям, як лабораторія професійного удосконалення, втілюючи на практиці висунені останнім гасла боротьби за творчу якість і академізм, за європейський рівень української літератури проти масовізму, просвітництва й епігонського наслідування російської літератури. ВАПЛІТЕ об'єднала багатьох кращих українських літераторів і могла пишатися яскравими талантами: М. Хвильовий, В. Яловий, Г. Коцюба, М. Майський, Г. Епик, О. Копиленко, М. Куліш, А. Любченко, Ю. Шпол, М. Бажан, І. Сенченко, М. Йогансен, П. Тичина, П. Панч, Ю. Смолич, О. Досвітній, І. Дніпровський, О. Слісаренко, Г. Епик та інші [3].

Ваплітяни виробили власну систему кодування пізнаного всіх рівнів вираження – «активний романтизм». Цю дефініцію ввів М. Хвильовий для стислого окреслення жанрово-стильової парадигми літератури фаустівської доби. «М'ятежні» романтики вітаїзму виходили з того, що творча природа мистецтва передбачає і шукання, й експеримент, спрямовані на досягнення синтетичної всеохопності літературного матеріалу. Яскравою прикметою літературної манери ваплітян є синкретизм художнього мислення. На художньому рівні відбувається синтезування різних видів мистецтва, літературних жанрів, стилів.

У прозі ваплітян модифікується нова модель світу, яка тільки-но формується. Так, у романі «Чотири шаблі» Ю. Яновський усіяко ретранслює міф: кодує його знаками сучасності, ритуально розігрує тощо.

Ваплітянська сторінка в історії української літератури ознаменувалася приходом у велику прозу письменників нового покоління, митців-експериментаторів, уважних і